

PROW 2014-2020. Działanie rolnictwo ekologiczne – produkcja zwierzęca

Zwierzę na wypasie

Chów zwierząt stanowi integralną część gospodarstwa ekologicznego. Przyczynia się do równowagi systemów produkcji rolnej poprzez zapewnienie roślinom składników pokarmowych, do zachowania współzależności gleba – roślina, roślina – zwierzę i zwierzę – gleba.

Ekologiczna produkcja zwierzęca jest działalnością związaną z ziemią. Nie można prowadzić ekologicznej produkcji zwierzęcej nie mając ziemi, głównie ze względu na uzyskanie paszy pochodzącej z upraw ekologicznych oraz prowadzenie wypasu w okresie pastwiskowym. Zwierzęta muszą mieć dostęp do obszarów swobodnego wypasu i wybiegów, a liczba zwierząt na jednostkę powierzchni jest ograniczona. Produkcja zwierzęca musi być zintegrowana z produkcją roślinną, a wszelkie formy zanieczyszczeń ograniczone do minimum.

Moc lokalnej rasy

Zarówno ekologiczna uprawa roślin, jak i zapewnianie zdrowia i dobrostanu

zwierząt, są realizowane bez syntetycznych środków produkcji, takich jak antybiotyki. Aby zminimalizować ryzyko występowania szkodników i chorób, stosuje się działania profilaktyczne.

Pierwszym warunkiem satysfakcjonującego poziomu zdrowia zwierząt w rolnictwie ekologicznym jest właściwy dobór ras, z uwzględnieniem ich witalności, zdolności adaptacyjnych do miejscowych warunków oraz naturalnej odporności na choroby. Rasy lokalne i linie hodowlane dobrze dobrane do warunków środowiskowych gospodarstwa pomagają sprostać temu zadaniu. Rolnictwo ekologiczne propaguje także wzmocnienie naturalnej immunologicznej odporności zwierząt poprzez zapewnianie im ekologicznych pasz wysokiej jakości, regularnego ruchu, dostępu do wartościowych pastwisk.

Istotne jest również utrzymywanie odpowiednich, higienicznych pomieszczeń dla zwierząt oraz odpowiednia obsada zwierząt na pastwisku i w budynkach inwentarskich, gdzie zwierzęta spędzają zimę.

Płatność ekologiczna

Płatność ekologiczna do upraw paszowych i trwałych użytków zielonych zależy od posiadanych w gospodarstwie zwierząt. Płatność ekologiczna do upraw paszowych jest przyznawana, jeżeli rolnik jest posiadaczem bydła domowego, danieli, gęsi, indyków, jeleni szlachetnych, jeleni sika, kaczek, koni, kóz, królików, kur, owiec, perlic lub świń w obsadzie co najmniej 0,3 DJP/ha GO deklarowanych we wniosku w ramach upraw paszowych.

Ile paszy, tyle zwierząt

Płatność ta jest wypłacana do takiej ilości upraw paszowych, na ile wystarczy wymaganej obsady zwierząt. Rolnik prowadzący produkcję zwierzęcą może otrzymać również płatność do gruntów, na których są położone trwałe użytki zielone, jeżeli jest posiadaczem bydła domowego, danieli, gęsi, jeleni szlachetnych, jeleni sika, koni, kóz, królików lub owiec w obsadzie co najmniej 0,3 DJP/ha wszystkich TUZ deklarowanych do płatności. Jeżeli rolnik posiada mniej zwierząt niż 0,3 to płatność do trwałych użytków zielonych nie przysługuje.

Rolnik prowadzący produkcję zwierzęcą może otrzymać również płatność do gruntów, na których są położone trwałe użytki zielone, jeżeli jest posiadaczem bydła domowego, danieli, gęsi, jeleni szlachetnych, jeleni sika, koni, kóz, królików lub owiec w obsadzie co najmniej 0,3 DJP/ha wszystkich TUZ deklarowanych do płatności.
Fot. Ewa Kutkowska

Tabela 1. Obsada zwierząt odpowiadająca 170 kg N/ha/rok

klasa lub gatunek	liczba zwierząt
koniowate powyżej szóstego miesiąca życia	2
cielęta opasowe	5
pozostałe zwierzęta zaliczane do bydła poniżej jednego roku	5
byki od jednego roku do dwóch lat	3,3
jałówki od jednego roku do dwóch lat	3,3
byki dwuletnie i starsze	2
jałówki przeznaczone do rozrodu	2,5
jałówki na opas	2,5
krowy mleczne	2
krowy mleczne wycofane ze stada	2
pozostałe krowy	2,5
samice królików hodowlanych	100
owce maciorki	13,3
kozy	13,3
prosięta	74
maciory	6,5
tuczniaki	14
pozostałe świnie	14
brojlery	580
kury nioski	230

Warunek dotyczący spełnienia obsady 0,3 DJP/ha uznaje się za spełniony, jeżeli spełnia go małżonek rolnika. Musi on wyrazić zgodę na przyznanie płatności temu rolnikowi z uwzględnieniem zwierząt, których posiadaczem jest małżonek rolnika. Warunek obsady zwierząt może być spełniony także wspólnie z innym rolnikiem ubiegającym się o płatność ekologiczną.

Obsada zgodna z azotem

Zwierzęta stanowią integralną część gospodarstwa ekologicznego. Wielkość obsady zwierząt powinna zależeć od możliwości zachowania równowagi paszowo-nawozowej w gospodarstwie i nie może przekraczać 2 DJP na 1 ha użytków rolnych. Ilość azotu zawarta w nawozach naturalnych nie przekroczy wtedy 170 kg/ha/rok. Prowadzenie chowu zwierząt w gospodarstwach nieposiadających użytków rolnych nie jest dozwolone.

Patrz tabela 1

Z ekologicznego domu

W produkcji ekologicznej ważny jest odpowiedni dobór zwierząt. Przy organizowaniu stada w pierwszej kolejności należy wybierać rasy rodzime i lokalne. Są to zwierzęta przystosowane do miejscowych warunków środowiskowych, o dobrej zdrowotności, plenności i długowieczności.

Zwierzęta o dobrej kondycji, prawidłowo odżywiane będą bardziej od-

Płatność ekologiczna do upraw paszowych jest przyznawana, jeżeli rolnik jest posiadaczem bydła domowego, danieli, gęsi indyków, jeleni szlachetnych, jeleni sika, kaczek, koni, kóz, królików, kur, owiec, perlic lub świń w obsadzie co najmniej 0,3 DJP/ha GO deklarowanych we wniosku w ramach upraw paszowych.
Fot. Ewa Kutkowska

porne na choroby, nie będą wymagały leczenia weterynaryjnego, które często ma miejsce w intensywnych chowach w zamkniętych oborach. Należy też zwrócić uwagę na kilka czynników charakteryzujących daną rasę, m. in. zdolności przystosowawcze do warunków środowiskowych, odporność na choroby, a w przypadku samic skłonność do trudnych porodów.

Tuż po odsadzeniu

Zaleca się, aby zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie ekologicznym pochodziły z tego gospodarstwa lub innych gospodarstw ekologicznych.

Zwierzęta nieekologiczne dopuszcza się do hodowli przede wszystkim w momencie, gdy nie jest dostępna wystarczająca liczba zwierząt ekologicznych. Jeśli jednak stado jest tworzone po raz pierwszy, zwierzęta muszą być utrzymywane zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej od razu po odsadzeniu.

Od dnia, w którym zwierzęta są wprowadzane do stada, stosuje się następujące ograniczenia:

- bawoły, cielęta oraz źrebięta muszą być w wieku poniżej 6 miesięcy życia,
- jagnięta i kozłeta muszą być w wieku poniżej 60 dni,
- prosięta muszą ważyć mniej niż 35 kg.

Samica z limitem

W przypadku odnawiania stada, samce i samice nieródki ssaków chowanych nieekologicznie muszą być chowane zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej od momentu wprowadzenia do tego stada. Liczba samic ssaków podlega następującym ograniczeniom:

- maksymalnie 10% dorosłych zwierząt koniowatych lub bydła (także *bubalus* i bizon) oraz 20% dorosłych świń, owiec i kóz mogą stanowić samice,
- w przypadku jednostek składających się z mniej niż 10 sztuk koniowatych lub bydła, lub mniej niż 5 świń, owiec lub kóz, odnowienie ogranicza się

maksymalnie do 1 zwierzęcia w roku.

Liczby te mogą być zwiększone do 40% po uzyskaniu wcześniejszej zgody Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów-Rolno-Spożywczych w następujących przypadkach:

- kiedy znacznie zwiększa się gospodarstwo,
- kiedy zmienia się rasę,
- kiedy rozwija się nową specjalizację w chowie zwierząt gospodarskich,
- kiedy rasy są zagrożone wyginięciem, przy czym w przypadku zwierzęcia tej rasy nie muszą być nieródkami.

Zwierzę w czasie konwersji

Zwierzęta nieekologiczne wprowadzane do gospodarstwa podlegają konwersji. Długość jej trwania zależy od gatunku zwierzęcia i wieku, w jakim zostało wprowadzone do gospodarstwa. Przepisy zezwalają na obecność w gospodarstwie ekologicznym zwierząt nieekologicznych.

Warunkiem jest jednak trzymanie zwierząt w budynkach i na działkach, które są wyraźnie oddzielone od jednostek produkujących zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej. Chowane gatunki zwierząt także są inne. Jeśli dostępne jest jedno pastwisko, zwierzęta nieekologiczne mogą z niego korzystać, jeśli pochodzą z chowu ekstensywnego i pod warunkiem, że zwierzęta ekologiczne nie przebywają w tym czasie na pastwisku.

Okresy przestawiania

Przy zakupie zwierząt z gospodarstw konwencjonalnych obowiązują okresy przestawiania.

Warunkiem zbytu produktów zwierzęcych jako ekologiczne, jest utrzymywanie zwierząt zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej przez co najmniej:

- 12 miesięcy, w przypadku zwierząt koniowatych i bydła (włączając także *bubalus* i bizon) przeznaczonych do produkcji mięsnej, a w każdym przypadku przez co najmniej $\frac{3}{4}$ ich życia,

- 6 miesięcy – małe przeżuwacze, świnie i zwierzęta przeznaczone do produkcji mlecznej,
- 10 tygodni – drób mięsny wprowadzany przed 3 dniem życia,
- 6 tygodni – drób przeznaczony do produkcji jaj.

Pasza z własnej uprawy

Prawidłowe żywienie zwierząt jest najistotniejszym warunkiem, jaki należy spełnić w produkcji zwierzęcej. Dobrze zbilansowana dawka pokarmowa, dostosowana do gatunku zwierzęcia, jego wieku i stanu fizjologicznego ma wpływ nie tylko na zdrowie, wzrost czy prawidłowy rozwój zwierzęcia, ale również na produkty, jakie od nich pozyskujemy.

W ekologicznej produkcji zwierzęcej nie kładzie się nacisku na uzyskanie jak najwyższych wyników produkcyjnych, ale przede wszystkim na zapewnienie zwierzętom warunków do rozwoju zgodnie z potrzebami danego gatunku.

W żywieniu zwierząt należy wykorzystywać surowce pochodzące z gospodarstw ekologicznych, a najlepiej z własnych upraw ekologicznych. Zwierzęta roślinożerne w okresie wypasu powinny korzystać z pastwisk ekologicznych. Poza sezonem pastwiskowym, przynajmniej 50% paszy powinno pochodzić z gospodarstwa, które utrzymuje zwierzęta, a jeśli nie ma takiej możliwości, to z innych gospodarstw znajdujących się w tym samym regionie.

Wyssane z mlekiem matki

Wszystkie młode ssaki należy karmić mlekiem matki przez okres, który powinien wynosić (w zależności od gatunku), co najmniej 3 miesiące dla bydła, łącznie z gatunkami *bubalus* i bizon oraz zwierząt z rodziny koniowatych, 45 dni dla owiec i kóz oraz 40 dni dla świń.

System chowu zwierząt roślinożernych powinien być oparty na wypa-

się. Co najmniej 60% suchej masy dziennej dawki pokarmowej zwierząt roślinożernych powinna stanowić pasza objętościowa, zielonka, susz paszowy lub kiszonka. Dopuszcza się obniżenie udziału tych pasz do 50% dla zwierząt przeznaczonych do produkcji mlecznej na okres najwyżej 3 miesięcy we wczesnej laktacji. Do dziennej dawki pokarmowej świń i drobiu należy dodawać paszę objętościową, zieloną, susz paszowy lub kiszonkę.

Dietetyczne zasady

Trzymanie zwierząt gospodarskich w warunkach, które mogą prowadzić do anemii lub stosowanie diety powodującej taki skutek jest zabronione. Tucz musi być odwracalny na każdym etapie procesu chowu. Zabronione jest wymuszone karmienie zwierząt.

Jeśli w danym gospodarstwie ekologicznym brakuje własnej paszy i nie ma możliwości zakupu pasz z innego gospodarstwa ekologicznego, dopuszcza się na stosowanie pasz z okresu konwersji w ilości do 30% składu dawek pokarmowych. Jeżeli pasza z okresu konwersji pochodzi z własnego gospodarstwa, to odsetek ten można zwiększyć do 100%. Pasze w okresie konwersji oznaczają pasze zbierane w drugim roku konwersji, czyli z pominięciem pierwszych 12 miesięcy następujących po rozpoczęciu okresu konwersji.

W produkcji ekologicznej, w żywieniu zwierząt można stosować nieekologiczne produkty, zgodnie z wymogami i narzuconymi ograniczeniami. Są to między innymi zboża, ziarna, ich produkty i produkty uboczne, nasiona oleiste, owoce oleiste, ich produkty i produkty uboczne, nasiona roślin strączkowych ich produkty i produkty uboczne, bulwy, korzenie, ich produkty i produkty uboczne, inne nasiona i owoce, ich produkty i produkty uboczne, pasze zielone i objętościowe.

Produkty pochodzenia zwierzęcego to mleko i przetwory mleczne, ryby i inne zwierzęta morskie oraz ich produkty i produkty uboczne, jaja i produkty jajeczne.

W przypadku materiałów paszowych pochodzenia mineralnego są to sól, potas, wapń, fosfor, magnez, siarka.

Profilaktyka i medycyna

Wszelkie zabiegi dotyczące zdrowia zwierząt powinny być ukierunkowane przede wszystkim na profilaktykę, która opiera się na następujących zasadach:

- dobór odpowiednich ras zwierząt,
- prowadzenie chowu w warunkach zgodnych z wymaganiami gatunku,
- dostęp do świeżego powietrza, wody, paszy i naturalnego światła,
- stosowanie wysokiej jakości pasz w połączeniu z dostępem do wybiegów i pastwisk.

Zapobieganie chorobom i dysfunkcjom u zwierząt opiera się głównie na zapewnieniu im dobrostanu oraz właściwego żywienia.

W dobrej kondycji

Zwierzęta powinny być chowane zgodnie z wymaganiami gatunku, płcią zwierzęcia, jego stanem fizjologicznym, wiekiem i potrzebami bytowymi. Przy zachowaniu tych wszystkich zasad zwierzę będzie rozwijało się prawidłowo, w dobrej kondycji i zdrowiu. Należy również pamiętać o tym, aby do produkcji wybierać rasy charakteryzujące się wysoką odpornością i dobrym zdrowiem.

Leczenie z dłuższą karencją

Jeśli jednak dojdzie do sytuacji, w której zwierzę zachoruje, należy je leczyć zgodnie z zasadami i wymogami regulującymi leczenie zwierząt w produkcji zwierzęcej.

W pierwszej kolejności należy zwierzętom podawać ekstrakty roślinne (z wyjątkiem antybiotyków), leki homeopatyczne czy mikroelementy.

Jeśli stan zwierzęcia się nie poprawia, należy skontaktować się z lekarzem weterynarii, najlepiej znającym zasady produkcji ekologicznej i mającym doświadczenie w leczeniu zwierząt pochodzących z takich gospodarstw.

W przypadku, gdy wszystkie naturalne sposoby leczenia zwierzęcia zawiodły, dopuszcza się zastosowanie leków konwencjonalnych. Po zastosowaniu leku okres karencji wydłuża się dwukrotnie, w stosunku do obowiązującego, a jeśli nie jest on określony, to do 48 godzin. Jeżeli zwierzę lub grupa zwierząt przechodzi więcej niż 3 kuracje syntetycznymi weterynaryjnymi produktami leczniczymi lub antybiotykami w okresie 12 miesięcy lub więcej niż jedną kurację, jeżeli ich cykl produkcyjny jest krótszy niż rok, zwierzęta te ani produkty z nich otrzymane nie mogą być wprowadzane do obrotu jako produkty ekologiczne, a chów zwierząt musi zostać poddany konwersji.

Rozmnażanie zwierząt

Rozmnażanie zwierząt w gospodarstwie ekologicznym powinno odbywać się metodami naturalnymi. Dopuszcza się stosowanie sztucznego unasiennienia. Zabronione są pozostałe formy sztucznego wspomaganie rozrodu (np. przenoszenie zarodków).

Działanie Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2014–2020

Działanie to ma za zadanie wspierać gospodarstwa, które zdecydują się rozpocząć produkcję metodami ekologicznymi oraz gospodarstwa, które nadal chcą prowadzić ten system produkcji. Zgodnie z przepisami Unii Europejskiej, płatność ekologiczna może być przyznawana do powierzchni upraw ekologicznych.

Należy pamiętać, że rolnik, składając pierwszy wniosek o płatność podejmuje 5-letnie zobowiązanie, w trakcie którego musi spełniać wymogi rozporządzenia ekologicznego.

Wsparcie dla rolników ekologicznych jest przyznawane na okres 5 lat. Płatności są dokonywane co roku, na wniosek rolnika. Przerwanie pięcioletniego zobowiązania wiąże się z obowiązkiem zwrotu pobranych środków.

Urszula Bogusiewicz DODR